

بەش: زمانی فارسی

کۆلۈز: زمان

زانکو: سەلاحەدین

باپەت: متون ادبی (نظم)

پەرتۇوگى كۆرس: سالى ئ

ناوى ماموستا: د. جىھاد شوکرى رشيد

سالى خوينى دان: ٢٠٢٤-٢٠٢٣

پەرتووکى كۆرس

Course Book

مەتون ادبى (نظم)	١. ناوى كۆرس
جىيەاد شوڭرى رشيد	٢. ناوى مامۆستاي بەر پرس
زمان/ زمانى فارسى	٣. بەش/ كۆلىز
Email: Jihad.rashid@su.edu.krd TEL: 0750456 8833	٤. پەيوهندى
3	٥. يەكى خويىنەن (بە سەھات) لە هەفتىمىەك
15	٦. ژمارەي كاركردن
سالى ٢٠٠٢ بەدەست ھىنانى بروانامەي بەكانوريوس سالى ٢٠٠٩ بەدەست ھىنانى بروانامەي ماستەر لە زانکوئى ورمى . ولاتى ئىران سالى ٢٠١٣ بەدەست ھىنانى بروانامەي دكتورا لە زانکوئى تاران . ولاتى ئىران	٧. كۆدى كۆرس ٨. پەرقايلى مامۆستا
نظم فارسى، سبک شعرى، شعر حماسى، شعر توصيفى، شعر غنايى، شعر تعليمى، شعر عرفانى	٩. وشە سەرەتكىيەكان
١٠. اهداف كلى درس (ناورقى گشتى كۆرس): مەتون فارسى از آغاز با دو بال شعر و نثر در ميدان هنرورزى به جولان آمد. برنامە اين درس كە شامل ٣ واحد درسى است و عنوان «مەتون نظم» را دربرمى گىردى، دربردارنده انتخاب گزىدەلەي از شعر شاعران قديم و معاصر ادبيات فارسى است كە بر حسب ترتيب سبک هاي شعر فارسى انتخاب گردىدە است. در اين راستا سعى بر آن شده است تا مەتونلەر بىرگىزىدە شده هەمراه با معانى واژەلەر و آرایەلەر شعرى و گزارش بىرخى از نكتەلەر ادبى، عرفانى، تلمىحى و دستورى در ادب فارسى بە دانشجويان جستارگر تقدىم گردد، بە طورى كە در انتخاب گزىدەلەر كوشش شده است درسها از نظر موضوعى متنوع باشند، اعم از موضوعات؛ (عرفانى، حماسى، داستانى، تمثىلى، عاشقانە) كە مربوط بە هر دوره سبکى مى باشد تا دانشجو بتواند علاوه بر آشنايى با انواع موضوعات شعرى، بە شيوه سبکى و اندىشەلەر فكرى شاعران آگاهى لازم را كسب نماید تا براي دانشجويان گرامى در درك مەتون و فهم نظم يارى رسان باشد.	
١١. اهداف درس (نامانچەكانى كۆرس) <ul style="list-style-type: none"> • آشنايى دانشجو با سبک هاي شعر فارسى • آشنايى دانشجو با مختصەلەر زيانى، فكرى و ادبى هر دوره از سبک هاي شعر فارسى • آشنايى دانشجو با انواع نوشتەلەر ادبى اعم از مەتون توصيفى، حماسى، عرفانى، غتايى، داستانى و تعليمى... 	

- آشنایی دانشجو با ساختار هریک از قالبهای شعری

درک و دریافت مضامین و مفاهیم شعری و اصطلاحات ادبی و آموختن لغات، ترکیبات، امثال و نکات دستوری.

۱۲. وظایف دانشجو (نهرکهکانی قوتابی)

از دانشجویان گرامی انتظار می رود پس از مطالعه متون ادبی نظم بتواند:

- ابیات را با سهولت و روانی و بدون غلط بخواند و در حین خواندن بتواند به راحتی موسیقی کلام را کاملاً آشکار کند.
- مفهوم تک تک ابیات و معانی آنها را به زبان ساده امروز، بازگوید.
- آرایه‌های بدیعی را که در ابیات آمده است تشخیص دهد و زیبایی آنها را از جهت لفظی و معنایی توضیح دهد.
- شبیهات و استعارات مربوط به متن را مشخص نموده و آنها را توضیح دهد.
- نکته‌های دستوری را که در شرحها آمده است دریابد و بیان کند.
- با استفاده از معانی داده شده، واژه‌ها، تعبیرات و اصطلاحات بخشش‌های مربوط به متن را معنی کند و معادل آن را به زبان فارسی امروزی بنویسد.
- انواع اضافه را با توجه به ترکیبها مشخص کند.
- اصطلاحات عرفانی، حمامی و ادبی را استخراج نموده و آنها را توضیح دهد.

۱۳. روشهای تدریس (ریگه‌ی وانه و وتنه‌وه):

در آغاز هر درس، یک متن برای خواندن آمده است، سپس متن شعری را یک یار دوبار و در صورت ضرورت سه بار، با صدای بلند برای فارسی آموزان می خوانم و از یکایک آنها درخواست خواهم کرد که با صدای بلند بخوانند؛ خواندن دانشجویان باید از لحاظ درستی تلفظ صدایها و هم از نظر جای تکیه در کلمات و هم آهنگ صداکنترل شود. این کار در صورت نیاز باید چند بار تکرار شود تا از درست خواندن فارسی آموزان اطمینان حاصل شود. البته شرکت دادن دانشجویان در بحث‌های کلاسی و نظر خواهی از آنان و نیز قرائت متون روان و گیرایی امروزی -به شرط مطالعه قبلی- - توسط آنها مطلوب و مفید خواهد بود. بدین ترتیب حضور جدی و فعال دانشجویان، علاوه بر آن که میزان یادگیری آنان را افزایش می دهد ، می تواند ملاک خوبی نیز برای تعیین نمره میان سال دانشجو نیز باشد.

۴. سیستم امتحانی (سیستمی هلسنهنگاندن)

۱۰۰ نمره درس متون ادبی:

۶۰ نمره به صورت امتحان کتبی در بایان سال تحصیلی

۳۰ نمره به صورت جهار امتحان در طی سال

۱۰ نمره با در نظر گرفتن برسشهای روزانه و انجام کارهای تحقیقاتی

از فعالیتهای دانشجویان در خصوص این درس جستجو درباره اندیشه‌های فکری و سبک نگارشی هریک از شاعران و نویسنده‌گان مذکور می‌باشد.

۱۵. نتایج یادگیری (درننهنجامه‌کانی فیربون)

دانشجو بتواند به ساحت‌های هنری مختلف یک شعر راه یابد و طعم گوارای معانی و مفاهیم متنوع آن را بچشد که آن هم با فraigیری قرائت صحیح و درک و دریافت مضامین و مفاهیم و آموختن لغات، ترکیبات، امثال و نکات دستوری شعرهای فارسی میسر است.

۱۶. لیستی سهرچاوه

- سبک شناسی شعر، دکتر سیروس شمیسا، تهران: فردوس، ۱۳۸۰
- گذری بر متون ادب پارسی(نظم و نثر)، عباس مزرعی، تهران: اشراقی صفار، ۱۳۷۹
- فارسی عمومی برای تدریس در دانشگاهها، دکتر امید مجید، تهران: امید مجید، چاپ پنجم، ۱۳۸۷
- گزیده اشعار منوچهر دامغانی، احمد علی امامی افشار، نشر بنیاد، چاپ پنجم، ۱۳۷۲
- دیوان، حافظ شیرازی، به اهتمام دکتر خطیب رهبر، انتشارات صیفی علیشاه، ۱۳۶۶
- سعدی شیرازی، بوستان، به کوشش خطیب رهبر، انتشارات صیفی علیشاه، چاپ چهارم، ۱۳۶۶
- برگزیده نظم و نثر فارسی، مهدی ماحوزی، انتشارات اساطیر، چاپ اول، ۱۳۶۹
- گزیده اشعار سهراب سبهه‌ی، محمد ایوبی، نشر قطره، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۸

۱۷. بایهته‌کان

تقسیم بندی دروس، بر اساس محتوای آنها و ساعات درسی صورت گرفته است:

نامی ماموقتی و اندیشه	برنامه هفتگی سرفصل درس متون ادبی		
	موضوع درس	تاریخ	شماره هفته
جهاد شوکری رشید	تعریف اصطلاح سبک و سبک شعر دسته بندی های سبک شعر فارسی	۲۰۱۵/۹/۲۹	اول
	سبک خراسانی مختصات فکری، زبانی و ادبی آن معرفی شاعران سبک خراسانی		دوم
	گزیده‌ای از قصاید منوچهر دامغانی (ادبیات توصیفی)		سوم
	گزیده‌ای از ابیات شاهنامه / زال و روتابه (ادبیات حماسی)		چهارم
	گزیده‌ای از قصاید مسعود سعدسلمان (حبسیه سرایی)		پنجم
	سبک عرافی		ششم

	مختصات فکری، زبانی و ادبی آن معرفی شاعران سبک عراقي		
	گزیده ای از ابيات منطق الطير) / عطار نيشابوري (ادبيات تمثيلي)		هفتم
	گزیده ای از ابيات منطق الطير) / عطار نيشابوري (ادبيات تمثيلي)		
	گزیده ای از ابيات منطق الطير) / عطار نيشابوري (ادبيات تمثيلي)		هشتم
آزمون			
	مثنوی معنوی / حکایت (ادبيات عرفاني)		نهم
	مثنوی معنوی / حکایت (ادبيات عرفاني)		دهم
	غزلياتی از ديوان حافظ شيرازی / دولت يار (ادبيات عرفاني)		يازدهم
	گزیده ای از غزليات سعدی / پرورد گويي (ادبيات تعليمي)		دوازدهم
	نظامي گنجوي / مناظره خسرو با فرهاد		سيزدهم
	نظامي گنجوي / مناظره خسرو با فرهاد		جهاردهم
	سبک هندی مختصات فکری، زبانی و ادبی آن معرفی شاعران سبک هندی		بانزدهم
	غزل سرشنۃ آمال -ها / صائب تبریزی		شانزدهم
آزمون			
	اشارت صبح / بيدل دھلوی		هفدهم
	وحشی بافقی / مجنون و عیب جو		هجدھم
	وحشی بافقی / مجنون و عیب جو		نوزدهم
	سبک دوره بازگشت ادبی مختصات فکری، زبانی و ادبی آن معرفی شاعران سبک دوره بازگشت		بيست
	طبیب اصفهانی / بزم محبت		بيست و يکم
	ميرزا عباس بسطامی / کی رفته ای ز دل		بيست و دوم

	ادبیات مشروطه مختصات فکری، زبانی و ادبی آن معرفی شاعران ادبیات مشروطه		بیست و سوم
	پروین اعتضامی / مست و هشیار		بیست و چهارم
آزمون			
	ایرج میرزا / قلب مادر		بیست و ششم
	ادبیات مشروطه مختصات فکری، زبانی و ادبی آن معرفی شاعران ادبیات معاصر		بیست و هفتم
	صدای پای آب / سهراب سپهری		بیست و هشتم
	شکوفه اشک / محمد رضا رحمنی		بیست و نهم
	شکوه رستن / فریدون مشیری		سی ام
	مروری بر دروس گذشته		سی و یکم
	آزمون		سی و دوم

تذکر: تعطیلات سالانه باعث تغییر در ترتیب برنامه‌ریزی این هفته‌ها و ساعت درسی خواهد شد.

	۱۸. بابهتی پراکتیک (نهگاه هبیت)
نامه ماموستا و مک: ۴-۳ کاتژمیر ۲۰۱۵/۱۰/۱۴	نیمه.

۱۹. تأثیرگردنه و هکان

- (۱) علل تغییر سبک خراسانی را به تفصیل توضیح دهید.
 - (۲) حدود زمانی سبک خراسانی را مشخص کنید.
 - (۳) مختصات سبکی ابیات زیر را مشخص کنید.
 - (۴) مكتب وقوع را شرح دهید.
 - (۵) چه تفاوتی بین مكتب وقوع و مكتب واسوخت به نظر می رسد؟
 - (۶) بین سبک خراسانی و دوره بازگشت ادبی چه شباهت‌هایی وجود دارد؟
 - (۷) برخی از مختصات سبک هندی را در شعر زیر نشان دهید.
 - (۸) مختصات فکری شاعران سبک خراسانی را با سبک هندی مقایسه کنید.
 - (۹) معنی و مفهوم هریک از ابیات زیر را بنویسید.
- الف) روز هجران و شب فرقت یار آخر شد زدم این فال و گذشت اختر و کار آخر شد
- ب) آن پریشانی و شب های دراز و غم دل همه در سایه گیسوی نگار آخر شد

- ۱۰) معنی هریک از واژه های مشخص شده را بنویسید.
- الف) گویی بط سفید, جامه به صابون زده است
- ب) کبک دی ساق پای, در قدح خون زده است
- ۱۱) پیام بیت «این نوبت از کسان به شما ناکسان رسید/نوبت ز ناکسان شما نیز بگذرد» چیست؟
- ۱۲) منظور از چوک در مصراع «چوک ز شاخ درخت، خویشتم آویخته» کدام پرنه است؟
- ۱۳) «چو خواهی که گویی نفس بر نفس / نخواهی شنیدن مگر گفت کس» یعنی چه؟
- ۱۴) شمع در مصراع «که بیند که شمع از زبان سوخته سنت» نماد چیست؟
- ۱۵) بیت «این نوبت از کسان به شما ناکسان رسید/نوبت ز ناکسان شما نیز بگذرد» را معنی کنید.
- ۱۶) شاعران معروف سبک خراسانی را نام ببرید.
- ۱۷) بر اساس بیت «دانه پنهان کن، به کلی دام شو/ غتنچه پنهان کن، گیاه بام شو»، «گیاه بام» کنایه از چیست؟
- ۱۸) مختصات زبانی سبک خراسانی را با سبک عراقی مقایسه کنید.
- ۱۹) معنی کدام واژه درست است؟
- ۲۰) نحل: مورچه ۲) مرقع: نوشته شده ۳) ثمین: گرانبهای زی: طریقه
- در بیت: کردگار و لطیف و خالق بار هست خود پاک و پاک خواهد کار
- الف) «بار» مخفف چه واژه ای است؟
- ۲۱) ب) معنی لغات «بار» را بنویسید.
- ۲۲) ویژگی های ادبی شاعران سبک خراسانی را با سبک هندی مقایسه کنید.
- ۲۳) با توجه به معنی، املای کدام واژه درست است؟
- ۲۴) عطاب: غصب ۲) عسرت: لغش ۳) تهجد: شب بیداری ۴) فرتوط: فرسوده
- مختصات فکری شاعران سبک عراقی را با سبک هندی مقایسه کنید.
- ۲۵) در بیت زیر «چشم بستان» کنایه از چیست؟
- جز افسون و افسانه نبود جهان که بستند چشم خشایارها
- نگار» در بیت زیر استعاره از چیست؟
- ۲۶) یا چو بانگ رعد هنگام بهار باغ می باید، از او چندین نگار
- ویژگی های ادبی شاعران سبک عراقی را مشخص کنید.
- ۲۷) کدامیک از لغت های زیر درست معنی نشده است؟
- الف) سمک: آسمان ب) مینو: بهشت
- ج) یغما: غارت د) کرار: به تکرار
- ۲۸) مفهوم بیت «بیزارم از وفای تو، یک روز و یک زمان/مجموع اگر نشستم و خرستد اگر شدم» کدام است؟
- الف) اگر لحظه ای آسوده زندگی کنم نسبت به تو بی وفایی کرده ام.
- ب) زمانی که از وفای تو روی گردان می شوم که آسایش و آرامش را از دست بدhem.
- ج) اگر در میان جمع بنشینم و خوشحال باشم نسبت به تو بی وفایی کرده ام.
- د) خرسندی و شادمانی مرا از وفای تو روی گردان می کند.

(۳۱) معنی ابیات زیر را به فارسی روان بازنویسی کنید

- الف) کوه خود درهم طداز از فاقه‌ای تا برون آید ز کوهت ناقه‌ای
 ب) ضون بطردد از دو طیتی رای تو دست ذوالقرنین آید جای تو
 ج) بنظر آخر در من و در رنط من یک صنم ضون من ندارد خود شمن

(۳۲) منظور شاعر از ناموسی مکن در مصraig (هان ای فرعون! ناموسی مکن) ضه بوده است؟

(۳۳) در بیت: (مرحبا ای طوطی طوبی نشین حله درثوشیده، طوقی آتشین) طوقی آتشین استعاره از چیست؟

(۳۴) معنی لغات و اصطلاحات زیر را بنویسید.

میقات:	سیر:	تفاقد:
فضیلت:	ندیم:	میترا:
نفاخر:	فُور:	مشاطه:
تماخره:	شمن:	وادی:

(۳۵) مشک سیاه و در ثمین استعاره از چیست؟

(۳۶) معنی هریک از اصطلاحات (حیرت و استغنا) را با توجه به بیت زیر بنویسید.

(۳۷) ابیات زیر را به نثر روان امروزی بنویسید.

- الف) دیو را دربند و زندان بازدار
 ب) همچو فرعون مرصن کرده ریش
 ج) جون محک دیدی، سیه طشتی جو قلب
 تا سلیمان را تو باشی رازدار
 برتر از عیسیٰ بربده از خریش
 نقش شیری رفت و، بیدا کشت کلب

(۳۸) ناقه در مصraig (تا برون آید ز کوهت ناقه‌ای) استعاره از چیست؟

(۳۹) در مصraig (گشت مستک آن گدای ذنده دلق)) منظور از < گدای ذنده دلق > چیست؟

(۴۰) «سر به گرد آوردن» کنایه از چیست؟

(۴۱) در جمله «برکشته های ما جز بارات رحمت خود مبار» منظور از «کشته ها» چیست؟

(۴۲) معنای کنایی «دندان به دندان خاییدن» را بنویسید.

(۴۳) معنای کدام واژه غلط است؟

(۱) فرست: زیرکی (۲) شرنگ: زهر (۳) غرایب: نوادر (۴) تهجد: جهاد کردن

(۴۴) سبک بیان عطار در منطق الطیر جکونه است؟ این اثر از کدام نوع به شمار می رود؟

(۴۵) مفهوم مصraig «گفت دیناری بده پنهان و خود را وارهان» چیست؟

(۴۶) مقصود شاعر از بیان از جمله «گلگونه مردان خون ایشان باشد» چه بوده است؟

(۴۷) مفهوم مصraig «تا برون آید ز کوهت ناقه‌ای» را بنویسید.

(۴۸) ابیات زیر را به نثر روان امروزی بنویسید:

- الف- صاحب سر سلیمان آمدی
 ب- سر بزن نمرود را همجون قلم
 از تفاخر، تاجور ز آن آمدی
 جون خلیل الله، در آتش نه قدم

(۴۹) معنی لغات و اصطلاحات ویر را بنویسید:

وقف کردن، طوق، صحن، حبس ذوالنون، در خرام، سیر، فاخته، نزل، مهجور

(۵۰) آهن، مار هفت سر، ناقه و نمرود استعاره از جیست؟

تو شوی در عشق، جون داود کرم	کر شود این آهنت جون موم نرم
سوختی از زخم مار هفت سر	خه خه ای طاووس باغ هشت در
تا برون آید ز کوههای ناقهای	کوه خود در هم کداز از فاقهای
خوش تواند کری بر آتش نشست	جون خلیل آنکس کز نمرود رست
	(۵۱) - با توجه به ادبیات زیر به پرسش های ۱ تا ۴ پاسخ دهید.
غمخوارم و اختر است خونخوارم	- محبوسم وطالع است منحوسم
ناگه چه قضا نمود دیدارم؟	- زندان خدایگان که و من که!
شاید که بس ابله و سبک بارم؟	- بندی است گران به دست و پایم در
گفتم من و طالع نگونسارم!	- ترسیدم و پشت بر وطن کردم
	(۵۲) - شاعر در بیت دوم از چه می نالد؟
	(۵۳) - سبک بار در بیت سوم یعنی چه؟
	(۵۴) - پشت بر وطن کردن کنایه از چیست؟
	(۵۵) - در کدام بیت شاعر بخت خویش را دشمن خود می داند؟
	(۵۶) - منظور از کیمیای هستی در بیت «هنگام تنگ دستی در عیش و کوش و مستی کاین کیمیای هستی قارون کند گدا را » چیست؟
	(۵۷) - مفهوم کنایی کباده ی چیزی را کشیدن چیست؟
	(۵۸) - در بیت «گر می گریزم از نظر مردمان رهی عییم مکن که آهوى مردم ندیده ام علت مردم گریزی شاعر چیست؟
	(۵۹) - در مصروع قاصد روزان ابری، داروگ ، کی می رسد باران؟ داروگ یعنی چه؟
	(۶۰) با توجه به جمله های زیر معنی کلمات و ترکیباتی را که زیر آنها خط کشیده شده ، بنویسید
۱- به دو چشم خون فشانم <u>هله</u> ای نسیم رحمت	۲- چه طور یک تنه با آن همه دشمن لعین جر
	<u>بکند؟</u>
	(۶۱) - بیت ها ومصروع های زیر را به نثر ساده ی امروز بنویسید.
	(۶۲) عطا از خلق چون جویی، گر او را مال ده گویی؟ به سوی عیب، چون پویی گر او را غیب دان بینی طومار ندامت است طبع من حرفى است هر آتش ز طومارم
	(۶۳) که به ما سوا فکندي همه سایه هما را
	(۶۴) در ابیات بالا به استعاره ها و کنایه های آن اشاره کنید.
	(۶۵) معنای استعاری ابیات زیر را بنویسید.
	(۶۶) سرکش مشو که چون شمع از غیرت بسوزد دلبر که در کف او موم است سنگ خارا
	(۶۷) در تنگنای سینه حسرت کشیده ام گهواره بصیرت مردان نهفته است
	(۶۸) در بیت بالا به تشبیهاتی که دارد، اشاره کنید.
	(۶۹) در بیت چه زنم چونای هر دم ، زنوابی شوق او دم؟ که لسان غیب خوشنود بناوازد این نوا را منظور از لسان غیب چیست؟
	(۷۰) در شعر و از سایه های آبی ، خارهای سرخ بر اجساد به جا مانده و طعمه ای عقاب و زاغ شده فرو ریخت منظور از کلمات مشخص شده چیست؟

در تنگنای سینه حسرت کشیده ام گهواره بصیرت مردان نهفته است
خه خه ای طاووس باغ هشت در سوختی از زخم مار هفت سر
۹۲) مفهوم کنایی «خشتش زدن و پنجه دریده افکندن» را بنویسید.

۲۰. تبیینی تر

۲۱. پیداچوونه‌هودی هاوه